

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
КАФЕДРА ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ТЕХНОГЕННО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Заповідна справа

обов'язкова професійна

за освітньо-професійною програмою «Екологічна безпека»

підготовки бакалавра

галузь знань – 10 «Природничі науки»

спеціальність – 101 «Екологія»

мова навчання українська

Рекомендовано кафедрою охорони праці
та техногенно-екологічної безпеки

на 2024 – 2025 навчальний рік.

Протокол від 29 серпня 2022 року №2

Силабус розроблено відповідно до робочої програми освітнього компоненту
«Заповідна справа»

2022 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Вивчення освітнього компоненту «Заповідна справа» передбачає розкриття таких проблемних питань сьогодення як організація, функціонування, охорона природно-заповідних територій та об'єктів, управління, особливості проведення наукових досліджень в межах природно-заповідного фонду, опанування основних принципів концепції створення Всеєвропейської і національної екологічної мережі, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, стратегія та перспективи розвитку заповідної справи, структура та класифікація природоохоронних територій світу і форми міжнародного співробітництва в галузі організації, збереження та використання природоохоронних територій. Увагу приділено аналізу сучасного стану щодо охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

Передбачається розвиток у здобувачів вищої освіти логічного мислення, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки освітнього компоненту із повсякденним життям; формування світогляду, що базується на аксіологічних пріоритетах сучасної екології НС.

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Ільїнський Олексій Володимирович, викладач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки факультету техногенно-екологічної безпеки, кандидат біологічних наук, доцент.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 304, Телефон (робочий) – (057)707-34-46, 707-34-57.
E-mail	illinsky@nuczu.edu.ua
Наукові інтереси	Загальна екологія. Екологічна безпека. Метаногенез, важкі метали в довкіллі. Заповідна справа.
Професійні здібності	Досвід практичної роботи в галузі екології та викладацької діяльності
Наукова діяльність за освітнім компонентом	Більше 70 наукових і науково-методичних публікацій за спеціальністю 101 «Екологія»

Час та місце проведення занять з освітнього компоненту

Аудиторні заняття з освітнього компоненту проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з освітнього компоненту проводяться протягом семестру щочетверга з 16.00 до 17.00 у кабінеті № 304. У разі необхідності час додаткової консультації здобувача вищої освіти погоджується окремо.

Мета вивчення дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти базових знань з науково-теоретичних засад заповідної справи та особливостей організації заповідної справи в Україні у порівнянні з міжнародними підходами та нормами для застосування в професійній діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

Опис освітнього компоненту

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	<i>обов'язкова професійна</i>
Рік підготовки	третій
Семестр	5
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	5
- кількість модулів	1
- загальна кількість годин	150
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	14
- практичні заняття (годин)	2
- семінарські заняття (годин)	-
- лабораторні заняття (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	134
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни «Заповідна справа» є такі дисципліни, як «Загальна екологія», «Ґрунтознавство», «Метеорологія та кліматологія», «Ґідрологія», «Історія та культура України» тощо.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-професійної програми «Екологічна безпека», вивчення освітнього компоненту повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	ПРН
Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.	ПР02
Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та	ПР03

оптимального природокористування.	
Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.	ПР06
Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень	ПР08
Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.	ПР13
Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.	ПР14
Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.	ПР16
Демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.	ПР23
Знати особливості наслідків надзвичайних ситуацій природного, техногенного чи воєнного характеру різного рівня, що чинять вплив на довкілля та людину	ПР26

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій	K02
Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)	K06
Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук	K15
Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі	K21
Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування	K24
Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами	K26
Здатність до участі в визначенні екологічних наслідків надзвичайних подій та ситуацій природного чи техногенного характеру різного рівня	K27

Програма освітнього компоненту

Теми освітнього компоненту:

МОДУЛЬ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ

Тема 1.1 Заповідна справа як навчальна дисципліна: зміст, мета і завдання.

Тема 1.2 Науково-методологічні засади заповідної справи.

Тема 1.3 Класифікація природно-заповідних територій та об'єктів.

Тема 1.4 Формування мережі природно-заповідних територій.

Тема 1.5 Червоні книги в системі збереження біоландшафтного різноманіття.

МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Тема 2.1 Нормативно-правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

Тема 2.2 Створення та проектування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.

Тема 2.3 Природні і біосферні заповідники.

Тема 2.4 Національні парки. Регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища.

Тема 2.5 Управління природно-заповідним фондом України.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Очна (денна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття (інші види занять)	самостійна робота	модульна контрольна робота	
5-й семестр						
Модуль 1. Науково-теоретичні засади заповідної справи						
Тема 1.1. Заповідна справа як навчальна дисципліна: зміст, мета і завдання.	14	2		-	12	-
Тема 1.2. Науково-методологічні засади заповідної справи.	14	2		-	12	-
Тема 1.3. Класифікація природно-заповідних територій та об'єктів	14	2		-	12	-
Тема 1.4. Формування мережі природно-заповідних територій	16	2		-	14	-
Тема 1.5. Червоні книги	15	1		-	14	

в системі збереження біоландшафтного різноманіття						
Тема 2.1 Нормативно-правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України	15	1		-	14	-
Тема 2.2 Створення та проектування територій та об'єктів природно-заповідного фонду України	15	1		-	14	-
Тема 2.3 Природні і біосферні заповідники	15	1		-	14	-
Тема 2.4 Національні парки. Регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища	15	1		-	14	-
Тема 2.5 Управління природно-заповідним фондом України	17	1	2	-	14	МК
Разом за модулем 1	150	14	2	-	134	МК-1
Разом	150	14	2	-	134	МК 1

Теми семінарських занять (не передбачено навчальним планом).

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Класифікація категорій природно-заповідного фонду України у відповідності зі стандартом міжнародного союзу охорони природи (МСОП)	2
	Разом	2

Теми лабораторних занять (не передбачено навчальним планом).

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

Індивідуальне завдання є однією з форм роботи здобувачів вищої освіти, яка передбачає створення умов для повної реалізації ними творчих можливостей, застосування набутих знань на практиці. Здобувач вищої освіти може за бажанням обрати одну з рекомендованих тем (або іншу, погоджену з викладачем) та самостійно виконати поглиблене теоретичне або практичне дослідження. Результати дослідження оформити звітом у формі реферату, презентації, добірки відеоматеріалів, створення відео- або фоторяду.

Теми індивідуального завдання для здобувачів вищої освіти:

1. Роль і значення природно-заповідних територій та об'єктів у житті суспільства.
2. Розбудова природно-заповідних територій як механізм подолання кризи біорізноманіття.
3. Еколого-біологічний підхід до організації природно-заповідних територій.
4. Роль заказників в сучасній мережі природно-заповідного фонду України.
5. Завдання зоологічних парків у системі природно-заповідного фонду.
6. Штучно створені категорії природно-заповідного фонду на території України.
7. Відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.
8. Відмінності між Червоною книгою МСОП, Європейським Червоним списком та Червоною книгою України.
9. Передумови створення Зеленої книги України.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: реферати та презентації виконаних додаткових індивідуальних завдань, модульні контрольні роботи, екзамен.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів вищої освіти за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою – ЄКТС та у 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з освітнього компоненту за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90-100	A	відмінно
80-89	B	добре
65-79	C	
55-64	D	задовільно
50-54	E	
35-49	FX	незадовільно
0-34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться під час настановних занять (лекцій та практичного заняття). Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здо-

бувачів вищої освіти за змістом визначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) та набутих навичок під час виконання практичного завдання.

Підсумкова оцінка формується з урахуванням результатів:

- поточного контролю роботи здобувача вищої освіти впродовж настановних занять;

- контролю самостійної роботи – виконання здобувачем вищої освіти контрольної роботи;

- підсумкового контролю успішності.

До уваги можуть братись *додаткові необов'язкові завдання та науково-дослідна діяльність* здобувача вищої освіти.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль № 1	Лекції	7	3	21
	Практичні заняття	1	4	4
	Модульний контроль	1	30	30
	Разом за модуль № 1			55
Разом за поточний контроль				55
II. Екзамен				45
<i>Додаткові необов'язкові завдання та науково-дослідна діяльність здобувача вищої освіти</i>				<i>до 10</i>
Разом за всі види навчальної роботи				100

Поточний контроль.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти на лекції (оцінюється від 0 до 3 балів):

3 бали – здобувач вищої освіти під час лекції відповідає на контрольні питання викладача, має власний конспект з занотованим основним матеріалом лекції;

1-2 бали – здобувач вищої освіти має конспект з неповним матеріалом лекції;

0 балів – здобувач вищої освіти не має власного конспекту лекції.

Викладачем оцінюється повнота розкриття питання, логіка його подання, культура мовлення, емоційність та переконаність, використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти на практичному занятті (оцінюється від 0 до 4 балів):

3-4 бали – здобувач вищої освіти під час практичного заняття відповідає вірно на контрольні питання викладача, приймає активну участь у його проведенні, правильно виконав і оформив завдання;

1-2 бали – здобувач вищої освіти не приймає активну участь у його проведенні, на питання відповідає частково, завдання оформлено з помилками;

0 балів – здобувач вищої освіти відсутній на практичному занятті, завдання відсутнє.

Модульний контроль.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час виконання модульної контрольної роботи:

Контрольна робота є складовою поточного контролю і виконується самостійно у вигляді письмової роботи або складання тесту в межах залікового модуля.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час виконання модульної контрольної роботи (оцінюється від 0 до 30 балів):

30 балів – вірні відповіді дані на всі запропоновані питання, дотримано всі вимоги до виконання;

24-29 балів – вірні відповіді надані на всі запропоновані питання, але вони недостатньо обґрунтовані, або у відповідях наявні незначні помилки;

18-23 бали – вірні відповіді надано на 75% запропонованих питань;

10-16 балів – вірні відповіді надано на 50% запропонованих питань;

1-9 балів – вірні відповіді надано менше, ніж на 50% запропонованих питань, наявні значні помилки;

0 балів – відповіді відсутні або робота містить грубі помилки на більшість запропонованих питань.

Індивідуальні завдання.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань.

Індивідуальне завдання передбачає підготовку доповідей або рефератів за додатковою тематикою за бажанням здобувача вищої освіти. Доповідь в усній формі оцінюється у 3 бали, доповідь з презентацією та/або письмово (та/або в електронному вигляді) оформлений реферат оцінюється до 5 балів.

Підсумковий контроль.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти на екзамені:

Підсумковий контроль успішності проводиться на завершальному етапі з метою оцінки результатів навчання здобувачів вищої освіти, оцінки їх знань і навиків за обсягом, якістю, глибиною і вміннями застосовувати їх у практич-

ній діяльності відповідно до моделі фахівця, проводиться у формі екзамену. Екзамен проводиться за білетами.

Додаткові запитання ставляться за тим матеріалом, який висвітлює або побічно торкається у своїй відповіді здобувач вищої освіти. Для уточнення оцінки знань не виключається можливість додаткових запитань за іншими розділами курсу.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час екзамену (оцінюється від 0 до 45 балів):

40-45 балів – здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, повністю, логічно і послідовно розкрив питання білету, виявив вміння застосовувати існуючі методики, наводити приклади, самостійно аналізувати, узагальнювати і викладати матеріал не допускаючи помилок. Під час відповіді продемонстровані вміння самостійно працювати з додатковою літературою.

31-39 балів – здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, однак під час надання відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, наявні несуттєві неточності та незначні помилки, які не впливають на загальну правильність відповіді.

21-30 балів – здобувач вищої освіти засвоїв тільки основний матеріал, не знає окремих положень, допускає неточності у відповіді, не вміє достатньо чітко сформулювати окремі положення, порушує послідовність у викладанні матеріалу, має певні труднощі у поєднанні теоретичного матеріалу з його практичним застосуванням.

6-20 балів – здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, зміст визначених питань розкриває недостатньо, допускаючи при цьому суттєві неточності. Відповідь задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.

1-5 балів – здобувач вищої освіти не засвоїв значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки, не вміє логічно і послідовно викласти основні положення і має значні труднощі у поєднанні теоретичного матеріалу з його практичним застосуванням.

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Для отримання позитивної оцінки необхідне значне доопрацювання.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену

Модуль 1

1. Об'єкт, завдання і методи досліджень в заповідній справі.
2. Основні історичні етапи та особливості розвитку заповідної справи.
3. Наукове, соціально-економічне та загальнокультурне значення заповідної справи.
4. Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні.
5. Заповідна справа як галузь науково-практичної діяльності.
6. Завдання заповідної справи на сучасному етапі розвитку суспільства.

7. Основні методологічні концепції, на яких базується заповідна справа (екологічної мережі, збереження біоландшафтного різноманіття, збалансованого розвитку та ін.)
8. Категорії територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
9. Науково-дослідні роботи на територіях та об'єктах ПЗФ.
10. Транскордонні природоохоронні території світу.
11. Охорона Всесвітньої природної спадщини.
12. Конвенція про охорону Всесвітньої культурної та природної спадщини.
13. Список Всесвітньої спадщини.
14. Національна та міжнародна охорона транскордонних природоохоронних територій: засоби, зобов'язання.
15. Території та об'єкти природної спадщини на європейському континенті.
16. Території та об'єкти природної спадщини Азії.
17. Території та об'єкти природної спадщини Африки.
18. Території та об'єкти природної спадщини Північної Америки.
19. Території та об'єкти природної спадщини Південної Америки.
20. Території та об'єкти природної спадщини Австралії та Океанії.
21. Природоохоронні території та об'єкти в країнах Європи.
22. Природоохоронні території та об'єкти в країнах Азії.
23. Концептуальні засади створення і функціонування природоохоронних територій в різних країнах.
24. Історія міжнародного природоохоронного руху.
25. Діяльність міжнародних організацій в галузі заповідної справи.
26. Система міждержавних (транскордонних) природоохоронних територій.
27. Національний та міжнародний статус транскордонних природоохоронних територій: засоби, зобов'язання.
28. Транскордонні природоохоронні території в межах України.
29. Всеєвропейська екологічна мережа.
30. Нормативно-правове забезпечення формування, збереження та використання екологічної мережі України.
31. Складові структурно-функціональні елементи екомережі України.
32. Території та об'єкти природно-заповідного фонду як структурні елементи екологічної мережі.
33. Проектування екологічної мережі.
34. Схеми формування екологічної мережі.
35. Режим охорони та використання територій та об'єктів екомережі.
36. Червона книга: призначення та зміст.
37. Зелена книга України.
38. Геоеткологічні підходи в організації природно-заповідних територій.
39. Участь України у міжнародних (двосторонніх та багатосторонніх угодах) в галузі заповідної справи.
40. Розбудова природно-заповідних територій для збереження ландшафтно-екологічної рівноваги.
- ~~41. Модуль 2.~~
42. Нормативно-правове забезпечення заповідної справи в Україні.

43. Природно-заповідний фонд України.
44. Загальні положення законодавства України про природно-заповідний фонд: основні засоби збереження ПЗФ, види використання територій та об'єктів ПЗФ, форми власності на території та об'єкти ПЗФ.
45. Класифікація територій та об'єктів ПЗФ (за походженням, рівнем охоронного режиму, юридичним статусом та іншими ознаками).
46. Інструменти забезпечення збереження територій та об'єктів ПЗФ України.
47. Право власності на території та об'єкти природно-заповідного фонду.
48. Основні етапи проектування та організації територій та об'єктів ПЗФ.
49. Резервування цінних для заповідання природних територій та об'єктів.
50. Державний кадастр територій та об'єктів ПЗФ України: призначення та зміст, порядок ведення.
51. Зміст проекту створення території та об'єкту ПЗФ України.
52. Літопис природи ПЗФ як основна форма узагальнення результатів наукових досліджень, його структура та зміст.
53. Рекреаційний потенціал територій та об'єктів ПЗФ,
54. Особливості рекреаційного використання різних категорій територій та об'єктів ПЗФ України.
55. Проблеми рекреаційного використання природно-заповідних територій.
56. Екологічний туризм, його види і напрямки.
57. Природні заповідники: статус та завдання.
58. Вимоги щодо охорони природних комплексів та об'єктів природних заповідників.
59. Зміст науково-дослідної роботи у заповідниках.
60. Роль природних заповідників у збереженні та відновленні біоландшафтного різноманіття.
61. Географія та особливості природних заповідників України.
62. Біосферні заповідники: статус і завдання, зміст роботи.
63. Функціональне зонування біосферних заповідників..
64. Біосферні заповідники України як структурні елементи світової мережі біосферних заповідників.
65. Наукові дослідження у біосферних заповідниках.
66. Роль біосферних заповідників у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
67. Географія та особливості біосферних заповідників України.
68. Національні природні парки України: статус і завдання.
69. Функціональне зонування національних природних парків та вимоги щодо охорони природних комплексів та об'єктів.
70. Наукові дослідження у національних природних парках.
71. Роль національних природних парків у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
72. Можливості та перспективи рекреаційного використання національних природних парків України.
73. Географія та особливості функціонування національних природних пар-

- ків України.
74. Регіональні ландшафтні парки: статус і завдання.
  75. Функціональне зонування регіональних ландшафтних парків та вимоги щодо охорони їх природних комплексів та об'єктів.
  76. Роль регіональних ландшафтних парків у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
  77. Можливості та перспективи рекреаційного використання території регіональних ландшафтних парків України.
  78. Географія та особливості функціонування регіональних ландшафтних парків України.
  79. Заказники: статус, завдання, значення, режим.
  80. Типи заказників як категорії природно-заповідного фонду.
  81. Роль заказників у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
  82. Пам'ятки природи: статус, завдання і режим.
  83. Типи пам'яток природи, їх завдання і режим.
  84. Заповідні урочища: статус, завдання і режим.
  85. Географія заповідних урочищ в Україні.
  86. Ботанічні сади: статус і завдання.
  87. Зонування території ботанічних садів та основні вимоги щодо режиму.
  88. Різноманітність цільового призначення ботанічних садів України.
  89. Роль ботанічних садів у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
  90. Ботанічні сади України загальнодержавного значення.
  91. Дендрологічні парки: статус, завдання і режим.
  92. Різноманітність цільового призначення дендрологічних парків України.
  93. Роль дендрологічних парків у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
  94. Дендропарки України загальнодержавного значення.
  95. Зоологічні парки: статус і завдання.
  96. Зонування території зоопарків та основні вимоги щодо режиму.
  97. Роль зоологічних парків у збереженні та відновленні біотичного і ландшафтного різноманіття.
  98. Зоологічні парки загальнодержавного значення.
  99. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва України загальнодержавного значення.
  100. Управління природно-заповідним фондом.
  101. Економічні аспекти розвитку природно-заповідного фонду України.

Політика викладання освітнього компоненту

Вивчення освітнього компоненту «Заповідна справа» передбачає проведення лекційних та практичного заняття, а також самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

Система вимог та правил поведінки здобувачів вищої освіти на заняттях:

1. сумлінне дотримання розкладу занять з навчальної дисципліни (здо-

бувачі вищої освіти, які запізналися на заняття, до заняття не допускаються);

2. під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з навчальною метою і з дозволу керівника заняття;

3. активна участь в обговоренні навчальних питань, змістовна підготовка до практичного заняття за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань. До підсумкового контролю допускаються здобувачі вищої освіти, які успішно виконали модульну контрольну роботу;

4. здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів;

5. дотримання здобувачами вищої освіти політики доброчесності та гендерної рівності під час виконання навчальних завдань;

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Андронов В.А. Заповідна справа : навч. посіб. / В.А. Андронов, Є.О. Варивода, Г.В. Тітенко. – Х. : НУЦЗУ, 2013. – 204 с.
2. Гринчишин Н. М. Природно-заповідна справа [Текст] : навч. посіб. / Н. М. Гринчишин. - Львів: ЛДУБЖД, 2008. - 224 с.
3. Заповідна справа [Текст] : навч. посіб. / Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, В. Д. СОЛОДКИЙ, Ю. Г. МАСІКЕВИЧ та ін. - Харків: НТУ «ХП», 2002. - 240 с.
4. Рибалова О.В., Бригада О.В., Сарапіна М.В., Ільїнський О.В. Інтегральна оцінка стану земельних ресурсів Харківської області // Abstracts of II International Scientific and Practical Conference «SCIENTIFIC ACHIEVEMENTS OF MODERN SOCIETY» Liverpool, United Kingdom 9-11 October 2019, 471-479
5. Лінський Я.О., Ільїнський О.В. Аналіз стану екомережі Харківської області. Проблеми та перспективи забезпечення цивільного захисту: матеріали міжнародної науково-практичної конференції молодих учених. Харків: НУЦЗУ, 2021. 440 с.. С. 310
6. Рибалова О., Бригада О., Ільїнський О., Бондаренко О. Оцінка екологічного стану басейну р. Сіверський донець в межах Харківської області - The Scientific Heritage, 2020, №49-4. С. 27-32.
7. Україна: Еколого-географічний атлас. – К.: Варта, 2006. – 220 с.
8. Природно-заповідний фонд Харківської області [Текст] // О. В. Клімов, О. Г. Вовк, О. В. Філатова. - Х. : Райдер, 2005. - 304 с.

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про правові засади цивільного захисту», від 24.06.2004 № 1859-IV.
2. Закон України «Про охорону навколишнього середовища» від 25.06.1991 р. № 1264.
3. Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003 р. № 0962.

4. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 р. № 2456.
5. Закон України «Про рослинний світ» від 09.04.1999 р. № 0591.
6. Закон України «Про тваринний світ» від 03.03.1993 р. № 3041 і від 13.12.2001 р. № 2894.
7. Закон України «Про захист рослин» від 14.10.1998 р. № 0180.
8. Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» від 21.09.2000 р. № 1989.
9. Земельний кодекс України від 25.10. 2001 р. № 2768-14.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. – Режим доступу: <https://menr.gov.ua/>
2. Законодавство України / сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/>
3. Програма ООН з навколишнього середовища UNEP. – Режим доступу: <https://www.unenvironment.org/>
4. Програма ООН з навколишнього середовища UNEP. net (United Nations Environment Program) . – Режим доступу: <http://www.unep.net>
5. Всесвітня метеорологічна організація ВМО. – Режим доступу: <http://www.wmo.ch>
6. Система Світових центрів даних МСНС. – Режим доступу: <http://www.ngdc.noaa.gov/wdc/wdcmain.html>
7. Інформаційна система програми ЮНЕП GRID. – Режим доступу: <http://www.grid.org>
8. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» . – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1264-12>
9. Google Earth Планета Земля (інтерактивний веб-ресурс) – Режим доступу: <https://www.google.com.ua/intl/ru/earth/>
10. Музей Природи ХНУ ім. В.М, Каразіна. 3D-тур – Режим доступу: <https://xmig.net/3D/NatureMuseum/Muzeiprirodi1.html>

Розробник:

викладач кафедри охорони праці та техногенно-екологічної безпеки факультету техногенно-екологічної безпеки, кандидат біологічних наук, доцент

Олексій ЛЬВІНСЬКИЙ